

BERETNING

OM

UNDERSÖGELSEN AF *RUNAMO*

ELLER DET SAAKALDTE

HARALDINSKE MONUMENT

I BLEKING

VED

DEN AF DET KONGELIGE DANSKE VIDENSKABERNES
SELSKAB TIL BEMELDTE UNDERSÖGELSE
UDNÆVNTE COMMITTEE.

D*

Hvor *Saxo* i den geographiske Indledning til sin danske Historie nævner Halland og Bleking, og disse Landskabers Beliggenhed, tilføier han: "Men i *Bleking* seer man en til Vei for Reisende skikket Klippe, som er udmærket ved forunderlige Bogstavtegn. Thi fra Havet paa Syd-kanten løber der mod Værends Örkener en Klippesti, paa hvis begge Sider strække sig to Linier, adskilte ved et lidet Mellemrum og uddragne i en betydelig Længde. Imellem disse Linier viser sig i Midten en Flade, med overalt iadhugne Figurer, bestemte til Læsning, og endskjönt dette findes paa saa ujævn en Grund, at det snart giennemskærer det Høie af Klipperne, snart løber forbi Dalenes Dyb, kiendes dog vedligeholdte Spor af Bogstaver, der strække sig i een Retning. Da Kong Valdemar, den hellige Knuds lyksalige Søn, indtaget af Forundring herover, önskede at vide Betydningen af disse Tegn, afsendte han Nogle, der skulde gaae omkring paa denne Klippe, ved nöiagtig Undersögelse samle de Figurer, som der vare tilsyne, og derefter optegne dem med visse Streger af samme Skikkelse. Men disse kunde ikke fatte noget til Tegnenes Forklaring af den Grund, at de indgravede Fordybninger dels vare udfyldte med Skarn, dels afslidte ved de Gaaendes Spor, og saaledes Figurernes Træk og Skikkelse vare blevne udslettede paa den fortraadte Sti. Heraf er det klart, at selv Ridser i den haardeste Klippe,

naar de overskylltes ved langvarig Væde, kunne sammengroe og udslettes, enten ved Opsamling af Skarn eller ved Virkningen af det dryppende Regnvand.”

I *syvende Bog*, hvor *Saxo* begynder at handle om *Harald Hildetand*, beretter han om denne Rønge: “Til Minde om sin Fader lod han dennes Bedrifter af Kunstnere (Runemestere) indhugge i en Klippe i *Bleking*, hvilken jeg alt har omtalt.”

Det er vel ikke uden Grund af *Brocman* i hans lærde Kritik over Runeskrifterne (*Undersökning om våre nordiske Runstenars Alder*; efter *Brocmans* Udgave af Ingvar Widfarnas Saga, Stockholm 1762, 4. pag. 60) bemærket: at der hos *Saxo* finder en Mødsigelse Sted imellem den ulæselige Tilstand, hvori Klippe-Skriften i *Bleking* siges at have været allerede i Valdemar I Tid, og den Vished, hvormed han i 7de Bog beretter, fra hvilken Tid og af hvilket Indhold den var. Derimod har den svenske Lærde ikke bemærket, hvad der bliver indlysende for den, som har været paa Stedet: at *Saxo's* Beskrivelse over dette, skiönt i Grundtrækkene rigtig, udentvivel kun er nedskreven efter Andres mundtlige Beretning, og tillige har faaet den poetiske Farve, som er egen for *Saxo*, overalt hvor han handler om den gamle Sagtid. Efter *Saxo's* Udtryk om den blekingske Klippe-Indskrifts Løb, snart “over det Höie af Klipperne, snart forbi Dalenes Dyb” maatte man giöre sig en Forestilling om, at dens Strækning i det mindste var nogle hundrede Alen, i Stedet for en Længde af 36 Alen, som den virkelig har; og i Stedet for Dale og Klipper, hvorover Indskriften, efter *Saxo's* poetiske Beskrivelse, fortsættes, maa man ikkun tænke sig en noget heldende Klippeflade, hvorfra de jævnløbende bugtede Linier paa den ene Kant løbe ned i en Kløft eller Fordybning i Bierget.

Men herved faaer dog *Brocmans* Slutning: at *Saxo* har “taget Oplysningen om Indskriftens Indhold ud af sin egen Hierne” ingen Bestyrkelse. Hans Fortælling viser, at Stedet i hans Levetid har været saa

navnkundigt, at Kong Valdemar den Første holdt det værd at sende Folk derhen for at læse og afskrive de Runer, man allerede den Tid troede at finde paa Klippen. Men uagtet dette ikke vilde lykkes dem, har det dog al Sandsynlighed for sig, at de Udsendte have forefundet og medbragt et localt Sagn, som i det 12te Aarhundrede tillagde en af Nordens navnkundigste Konger, at have ladet sætte en Mindeskrift over sin Fader paa den blekingske Klippe. Der er ikke nogen Anledning til at tænke sig, hvorfor *Saxo* mere skulde tillægge Harald Hildetand dette Monument, end andre Konger fra Danmarks heroiske Alder.

Omtrent halvfemte hundrede Aar vare forløbne, siden *Saxo* havde skrevet om den blekingske Runeskrift, da den berømte danske Oldgrandsker *Ole Worm* skienkede den sin Opmærksomhed, og (omtrent 1640) sendte sin Amanuensis *Jonas Skonvig* til Bleking for at aftenge samme. Denne fandt i Hoby Sogn, Brækne Herred i Bleking, efter *Worms* Udtryk (Monum. Dan. lib. III pag. 221) "*Levninger af Monumentet, som Saxo har omtalt (rudera monumenta a Saxone exhibiti) og disse endnu nøie passende til hans Beskrivelse*", nemlig hvad *Worm* kalder "en trang Sti for Heste og Fodgængere, men ikke for Vogne, der løber over en meget haard Klippe, som Indbyggerne kalde *Runemo*, og i selve Löbet fremviser hist og her Brudstykker af Runeskrift, som man ikke er istand til at bringe noget udaf, undtagen paa et eneste Sted Ordet *Lunþ* ($\text{L} \text{N} \text{K} \text{P}^*$).

Sköndt man efter disse *Worms* Udtryk næsten skulde troe, at han antog Runeskriften at følge Stiens Löb, var dette dog, som man af det Følgende seer ("*Tractus vero, qui transversim semitam secat & literarum vestigia adhuc ostentat*") ikke hans Mening, da han siger, at Runeskriften, hvis Længde han angiver til 54 Alen, løber tværs over Stien, og saaledes

*) "*Arcta enim semita equis & peditibus, nequaquam vero curribus pervia, durissimam transcurrit caute, accolis Runemo dictam, ac in ipso transcursu literarum Runicarum hinc inde ostendit fragmenta*" etc.

er den ogsaa afsat paa den Tegning, hvormed *Worm* har ledsaget sin Beskrivelse. Af hvilken Grund denne Lærde tillægger Valdemar II Monumentets Undersøgelse, da dog *Saxo's Ord: Rex Valdemarus sacri Canuti fausta proles*, paa den naturligste Maade er at forstaae om Valdemar I, er ikke let at indsee. Iøvrigt kan det bemærkes, i Anledning af at *Worm* er den første, der nævner *Runemo* som Stedets Navn hos Egnens Indbyggere, at det til vore Dage hos Sognets Almue har bevaret dette Navn, hvis sidste Stavelse *mo* som et Appellativum bruges i Bleking om Lyngheder eller om Bakker og Bierge med ringe Jordbund, bevoxede med Fyrreskov o. d. l., vel ogsaa om Jorden selv paa slige Heder, ligesom den ogsaa findes i Nomina propria, f. Ex. den ikke langt fra *Runemo* liggende Klippe med en Grönsteensgang, *Maklamo*, og *Wasmolösa-mo*, en Hede i Smaaland.

Runemo blev omtrent 100 Aar efter *Worm* atter beskrevet af en Blekingsbo *Peder Mützell* i en Disputation, trykt i Lund 1747 og indeholdende en Topographie over Bräkne Herred (hvis ældre Navn, som man af Kong Valdemars Jordebog seer, var *Vester-Herred*). Han angiver Runeskriftens Længde til 44 Alen, men tilføier: at der mellem Bogstavtrækkene findes mange aabne Steder, hvor han antager, at Tidens Virkninger have borttaget Skriften. Til dennes Forklaring tilstaaer han, ei at kunne meddele noget; ligesom ogsaa, at han, uagtet al anvendt Umage, ikke i Runetrækkene har kunnet udfinde Ordet *Lund*, som *Jonas Skonvig* antog at have læst. Iøvrigt ytrer *Müttzell* og det med Grund, at man ved en opmærksom Betragtning af denne Runeskrift let vil finde Skrifttrækkene ikke lidet forskellige fra de sædvanlige Runer, hvilket han tillægger deres høie Alder. Klippens og Runeskriftens Beskaffenhed har han derimod, af Mangel paa mineralogisk Kundskab, ikke kunnet forklare anderledes end ved den Beretning: at man for at anbringe Skriften har udhulet en Rende i Klippen og indsat et andet Slags Steen, der nøiagtigen udfyldte denne Rende, i hvilken man derpaa har indhugget Runerne.

Uagtet Runemo ikke længe derefter (1753 eller 1754) blev undersøgt af *Langebek* og aftegnet af den ham ledsagende Maler og Archivtegner *S. Abildgaard*, og dernæst berørt af den lærde svenske Oldgrandsker *Brocman* i det ovenfor anførte Skrift (1762), erholdt Monumentet herved ligesaa lidt nogen ny Oplysning, som ved en sildigere Undersøgelse, *Brocman* foretog paa Stedet selv 1762. Hans Resultat af denne Undersøgelse blev kun dette: "at hvormeget end det, man seer paa Klippen, ligner Menneskeværk, fandt han dog deri intet andet, end hvad Regnvandets Fald har kunnet bevirke i Biergkløfter"; og han tilføier: at Stien ikke efter *Saxo* og *Worm* gaaer over Linierne, men ved Siden af samme, og altsaa Skriften derved ei kan have lidt*).

Brocmans Mening om den mulige Aarsag til de Ridser og Figurer, der findes i Klippen, maa Enhver, som har seet Stedet, finde ugrundet; hverken har Bierget en saadan Skikkelse, at Fald af rindende Vand fra en Høide kunde virke paa denne Maade, ei heller vilde Figurer af den Art, som de, her forefindes, kunne frembringes i saa haard en Steenart som Trappen, (thi den er det, hvori Figurerne sees) ved rindende eller faldende Regn- og Sneevand. Imidlertid har det Usædvanlige, man kan vel sige Unaturlige, i at finde en Mindeskrift anbragt paa en horizontal Klippeflade, i Forening med den ligesaa usædvanlige Beskaffenhed af Runelinierne og Figurerens besynderlige, forvirrede og usædvanlige Skikkelse, i Sammenligning med de sædvanlige Runer, let kunnet give Anledning til den Paastand, som den bekjendte vandrende Antiquar *M. G. Arendt* i Begyndelsen af nærværende Aarhundrede har yttret: at Ridserne og Figurerne i Stenen ved Runemo samtlige ikke ere andet end en Naturvirkning eller et Naturspil**).

*) *Brocmans* haandskrevne Beretning om en Reise til Skaane og Bleking paa det Kgl. Bibliothek i Stockholm; see *Nyerups* Reise til Stockholm 1816, S. 68.

***) *Nyerups* Oversigt over Fædrelandets Mindesmærker 1806, S. 95.

Vid. Sel. hist. og philos. Afh. VI Deel.

Saa ofte nu endog Runemo i vor Alder er bleven besøgt af Svenske og Fremmede, og deriblandt ogsaa meer eller mindre kyndige Mænd, have dog hverken de Figurer, som endnu ere kiendelige i Stenen, derved erholdt nogen ny Oplysning, ei heller er Stenens Art og Beskaffenhed bleven undersøgt af nogen Mineralog eller Geognost, der kunde vise Grunden til den besynderlige Mening, som hos Nogle havde dannet sig: at Runeskriften var udhuggen i en ved Konst i Klippen indlagt forskiellig Steenart, eller afgjøre det siden *Brocmans* og *Arendts* Tid ofte opkastede Spørgsmaal: om ikke den hele formeente Runeskrift, eller alle de Streger og Træk, der findes imellem to ikke ganske parallel-løbende Render i Klippen, snarere ere at ansee for en Naturvirkning, end for et Værk af Menneskehænder? — Heller ikke hos den sidste Forfatter, som nøiere og med nogen Udførlighed har beskrevet det saakaldte Haraldinske Monument, Rigsantiquaren Professor *Sjöborg* (see hans "Blekings Historia og Beskrifning", Lund 1793, 1 D. S. 20—24, 2 D. S. 330) finder man Frugten af nogen saadan Undersøgelse, der kunde afgjøre bemeldte, efter saa Manges til dette navnkundige Monument henvendte Opmærksomhed, endnu tvivlsomme Punkter. Han angiver vel med Bestemthed, at have læst 7 paa Klippen adspredte Runer, svarende til Bogstaverne F, U, R, N, T, L og M, uden at han ansaae det for muligt deraf at sammenlægge nogen eneste Stavelse; men ogsaa hos *Sjöborg* savnes den paa videnskabelig Undersøgelse grundede Beskrivelse over Stedets naturlige Forhold, hvorved i det mindste maatte kunne bringes til Vished, om nogensinde Runer paa en saa usædvanlig Maade have været indhuggede i denne Klippe, hvis Navn allerede leder Tanken til det Sted, som *Saxo* for over 600 Aar siden kiendeligt nok har beskrevet; eller om man allerede fra *Saxos* Tid i saa mange Menneskealdre har ladet sig skuffe af den tilfældige Lighed med Runebogstaver, som et Naturspil kunde frembringe i Stenen?

Det var i den Hensigt, at faae disse endnu raadende Tvivl om

den egentlige Beskaffenhed af et fra ældgamle Tider i Norden berömt Mindesmærke paa en tilfredsstillende Maade hævede, og det vigtigste Stridspunkt, om Runernes Tilværelse eller Ikke-Tilværelse paa Klippen, afgjort, at Selskabet, i Følge et Forslag af dets Medlem **H. H. Hr. Biskop Dr. P. E. Müller**, besluttede at afsende til Stedet en Committee, bestaaende af dets tre undertegnede Medlemmer, ledsagede af Landskabsmaleren **Hr. F. Christensen**, og at overdrage os, deels at lade Monumentet paa Runemo med omhyggelig Nöiagtighed aftegne; deels at undersøge saavel Indskriftens nærværende Beskaffenhed, som Stedets naturlige Forhold, for saa vidt disse kunne oplyse Monumentets Existents som Konstproduct og de hidtil usikkre Formodninger om den særegne Beskaffenhed af Klippen, hvorpaa det er anbragt; deels endelig ved de forefundne Figurers Sammenligning med de forskellige Slags Rune-Alphabeter om muligt at bringe det til større Klarhed, om dette Rune-Monument kan tillægges den höie Ælde, som det efter *Saxo* maatte have.

Paa vor Reise fra Kiöbenhavn til Bleking ankom vi om Morgen den 14de Juli til *Hoby*, i hvilket Sogn, omtrent $\frac{1}{2}$ svensk Miil i Sydost fra Kirkebyen og i Landsbyen Mörtjuks Udmark, Klippen Runemo er beliggende. Efter at have afgivet en Skrivelse fra Hs. Höiærværdighed Biskop *Faxe* i Lund til Stedets Sognepræst **Hr. Pastor Wulff**, som velvilligen meddeelte os enhver Oplysning, vi af ham kunde erholde, begave vi os strax samme Formiddag ud til Stedet, og ved Hjælp af nogle dertil leiede Folk lode vi Klippen omhyggeligt rense for den Græstörv og Jord, som for en Deel bedækkede den saakaldte Slange, eller Strækningen af de to fordybede Linier eller Render i den ellers flade og jævne Klippe (*Flathällar* kaldes efter *Sjöborg* Klipper af denne Beskaffenhed af den blekingske Almue), imellem hvilke de til Runeskriften henregnede Streger og Figurer findes.

Efterat dette Foretagende var fuldfört i den fornödne Længde,

og det adskillige Alen nedenfor det saakaldte Hoved af Slangen, der findes paa den ned imod Klöften heldende Deel af Klippen, begave vi os om Eftermiddagen först til en anden ikke langt herfra beliggende Klippe, *Maklamo* kaldet, hvor en lignende Steen, der, ligesom den ved Runemo, befandtes at være et Trap-Leie, fremviste endeel Ridser og uordentlige Figurer, som vi ved förste Öiesyn vare enige om at erkiende for et blot Naturproduct. Herfra toge vi atter Veien til Runemo, hvor vi, ved at sammenligne Total-Indtrykket af begge Steders Figurer paa Klippen, ligeledes maatte være enige om, at det med Runeskrift bekendte Öie lettere maatte falde paa at antage en saadan Skrift i Figurerne paa det sidstnævnte Sted. Efterat vi havde foretaget saavel en nöiagtig Udmaaling som en nöiere Undersögelse af alle de imellem den saakaldte Slanges Linier eller Render forefundne Ridser eller fordybede Linier, saavel de, i hvilke nogen Liighed med Runebogstaver var at opdage, som de övrige, der aldeles ikke fremböd nogen saadan Liighed: bleve alle hine Træk og Linier nöie eftergaaede, og paa den nedenfor nærmere angivne Maade ved Hr. *Christensen* saavel en Tegning optagen over Monumentet i dets hele Strækning, som en Situationstegning over den Egn, hvor det findes. Den förstnævnte Tegning blev ved et tredie Besög paa Runemo den fölgende Dag ved Morgenbelysningen atter sammenlignet med Monumentets Linier og Figurer; ligesom ogsaa en Giennemtegning af nogle enkelte Rune-Figurer i deres naturlige Störrelse forsögtes. Imidlertid havde jeg, *Forchhammer*, i Særdeleshed undersøgt Klippens Beskaffenhed og Egnens geognostiske Forhold, og ere fölgende de vigtigste Data til Oplysning om denne Gienstand med Hensyn til Indskriftens Natur og Beskaffenhed:

De Masser af Granit-Gneus, der i Skaane vise sig i enkelte Kiæder, som *Kullen* eller *Kullaberg*, eller öformige Masser, som *Steenshufvud*, udbrede sig i Bleking, hvör denne eensformige Dannelselse meget

snart bliver almindelig herskende. I den høiere Deel af Landet er Klippen ikkun lidet skiult ved en temmelig ufrugtbar Jordbedækning; overalt seer man enten blottede Klippevægge, hvor Gneusens Slentning (Schichtning) er næsten altid tydelig og hvor disse Afsondringer, forenede med Atmosphærens Indvirkning, frembringe de store afrundede, over hinanden dyngede Masser, som man har sammenlignet med Uldsække, eller den faste Steen træder frem i Overfladen som store svagtheldende Flader. I dette Tilfælde blive enten de haardere Feldspathkrystaller ved Forvittringen hævede paa den blødere Grund, og danne da en knubbet Overflade, eller smaa Quartsgange hæve sig af samme Aarsag frem som ophøiede Linier, eller de naturlige Afsondringslinier, fordybede ved Regn og udvidede ved Forvittring, vise sig som gigantiske Runer paa Stenens hele Overflade. En kummerlig Vegetation, især af Birk, Ener og Lyng, har rodfæstet sig i Klippernes Fordybning og imellem de løse Stene, hvorved det hele faaer en blandet Character af Hede og Skov.

I Bleking, saavel som i Skaane og paa Bornholm, og man tør vel tilføie, som i den hele øvrige skandinaviske Granitformation, forekomme *Trappange* i Granit-Gneusen. De bære overalt den samme Character; den mørke, for det meste sorte Farve, de lodrette Sidevægge, den horizontale Afsondring, hvorved de deles i meer eller mindre store og regelmæssige firkantede Stykker, og deres Nedstigen indtil en umaalt Dybde, ere fælles for dem alle; ikkun i Kornenes Føinhed, i Gangens Mægtighed og dens Retning ere de forskjellige. Som senere Product af en plutonisk Virksomhed, end Granit-Gneusen, nærme de sig langt mere til Lava og de nuværende Vulkaners Producter, end til hün ældre Bjergart. Forvittringen virker eiendommelig paa denne Steen; den sönderklöves med overordentlig mange Revner, der tildeels staae lodrette paa Adskillelses-Fladen imellem Gneusen og Trappen; tildeels skære de denne under en skjæv Vinkel, der synes altid at være den samme. Ved disse Afsondringer bestemmes en Forstyrrelse af Trappen hvor den ikke beskyttes

af Granitvæggene, imedens den viser en stærk Modstand imod Atmosfærens chemiske Indvirkning. Smalle Gange holde sig derfor uforandrede paa horizontale Granitgneus-Flader; de brede derimod blive for det meste fordybede imod Midten af Stenen. Paa Skrænter, hvor de løsnede Trapquadre kunne falde ned, betegnes Trapgangen altid, efter dens forskjellige Størrelse, enten ved en dyb Kløft eller ved en med Jord udfyldt Fordybning.

Det under Navn af Runamo bekendte Sted i Blekings Rystland ligger i Hoby Sogn omtrent $\frac{1}{2}$ svensk Mil fra Strandbredden. Veien derhen fra Skaane fører over en af de nysomtalte Birkeheder og igjennem nogle af hine yndige grønne Dale i Granitgneus-Dannelsen, der udmærke Blekings Naturskjönhed og hvis overordentlige Frugtbarhed fremhæves endnu mere for Öiet ved Contrasten med Omgivelsen. Omtrent $\frac{1}{8}$ Mil fra Runamo blive Granitgneus-Fladerne blottede for Jord og Vegetation, og de underlige Tegninger, som Forvittringen har frembragt paa den reenskyllede Flade, knytte sig hist og her til gamle Fortællinger om Jetterne og deres Bedrifter. Hyppigen har man ogsaa ved første Öiekast troet at see store Runebogstaver paa Klippefladen; men næsten i ethvert Tilfælde har en nærmere Undersøgelse overbevüst mig, *Forchhammer*, om, at det blot var naturlige Afsondringslinier; og ikkun i meget faa Tilfælde kunde der blive nogen Tvivl tilbage, om ikke Konsten havde en Deel i disse Figurer. *Runamo* er en lignende, fuldkommen blottet Klippeflade, der nærmer sig til Kredsformen og har omtrent 50 Alen i Gjennemsnit. Enkelte lave Buske have med deres Rödder trængt ind i Klippernes Revner og gjöre derved Fladens Form mere uregelmæssig.

Eggen har en ophöiet Character; imod Nordost antager Klippen en langt større Heldning end paa de andre Steder og danner tilsidst de bratte Sidevægge af en smal og vild Dal, hvis modsatte Skrænt er bedækket med utallige löse Granitblokke, undertiden af meget betydelig

Störrelse. Toppen af den modstaaende Kjæde bedækkes af Birkeskov, imellem hvis tynde Löv Östersöen paa enkelte Steder viser sig.

I Runamos Granitflade findes en Trappgang, hvis Steenmasse er tæt, sort og meget haard, hvori der forekommer en Mængde smaa gule Svovlkiispuncter og, hvad der er langt interessantere, netop her udkiler den sig, det vil sige, den bliver smallere og smallere indtil den tilsidst forsvinder. Dette Forhold, som sandsynligviis findes ved alle Trappange, iagttages ikkun yderst sjældent der, hvor ingen nyttige Mineralier foranledige en Forfølgelse af Gangen ved Bjergbygning, og jeg, *Forchhammer*, har, omendskjönt jeg har undersøgt og forfulgt en stor Mængde Trappange, aldrig seet det för. Gangens Strygning er Nord-Nordost og Syd-Sydvest; den kiler sig ud imod Syd-Sydvest, men, förend den saaledes forsvinder, forlader den sin lige Retning og danner flere Böininger. Man indseer ogsaa let, at den Klöft, som er frembragt ved Jordrystelsen og udfyldt ved Trappmassen, ikkun der, hvor denne forenede Virkning var stærkest, kunde blive bred og uafhængig af Granitens Afsondringsflader; at den derimod paa andre Steder maatte blive mindre mægtig, og derfor tildeels følge Hovedsteenmassernes Aflösningssflader.

Paa den nordöstlige Skrænt af Runamoklippen har denne Gang en Mægtighed af 28 Tommer, og 42 til 46 Alen derfra findes i Gangens Strygnings-Retning en Klöft i den bratte Granitvæg, som uden al Tvivl hidrører derfra, at Trappen er udvasket og nedfaldet.

I Trappangens Böininger og Udkilinger har man villet see en Slanges Figur, og en vis Lighed kan ikke miskjændes, men jeg, *Forchhammer*, gjentager: disse ydre Omrids og denne Figur ere aldeles tilfældige og blot Naturens Værk. Paa Slangen findes der Linier i Trappen og det er disse Linier, hvilke man undertiden har anseet for Runer, undertiden derimod betragtet som Naturspil.

Der forekommer to Arter af Linier paa Trappangen:

1) Nogle, som fra Gangens ene Grændselinie gaae tværs over til den anden. Mange af disse fortsættes dybt ned i Klippen og have overalt den samme Brede. Dette er Revner, saaledes som de overalt vise sig i Trappange, og som, især i de smalle Gange, bestandigen gaae fra den ene Begrænsningsflade til den anden, hvorved de tillige vise en stor Parallelismus.

2) Andre Linier udfylde derimod med deres Længde ikke den hele Trappangs Brede. De ere afbrudte nær ved Randen, og paa et Par Steder, hvor man har kunnet undersøge dem nøiere, finder man, at de ikke gaae ned i den dybere liggende Masse. Disse Linier ere upaatvivlelig et Konstproduct, sandsynligviis Runer. Det, som endnu mere bekræfter denne Mening, er, at disse sidste Linier undertiden ende med en lille Trekant, saaledes som vi danne den ved et F, en Form, der ikke vel kan tænkes under disse Forhold frembragt ved Naturen. Endelig bekræftes den Mening, at disse Linier ere Konstproducter, ogsaa derved, at de paa et Sted meget tydelig gaae over i Graniten. Da Trap og Granit ere meget forskellige Steenarter, og her skarpt adskilte, saa er det ikke vel tænkeligt, at Revner i Trappen skulde fortsætte sig ind i Graniten, noget, som jeg, *Forchhammer*, heller aldrig har iagttaget. Naar nu enkelte Linier, som ved Runamo er Tilfældet, fra Trappen virkelig fortsættes ind i Graniten, saa maa dette være en Konstvirkning, og man kan formode, at de skylde en ubehændig og uövet Konstner deres Oprindelse. Jeg, *Forchhammer*, maa derfor ogsaa for mit Vedkommende ansee det for afgjort, at en Deel af de Linier, der findes paa den saakaldte Slange i Runamo, ere konstige. Ogsaa af de naturlige Revner ere flere tydeligen benyttede til lignende Tegn. Man erkjender dette ved de kileformige Fordybninger, som de vise paa flere Steder.

Efterat jeg, *Forchhammer*, saaledes havde overbeviist mig om, at der forekommer konstige udhugne Streger paa Trappangen ved Runamo, bleve vi enige om den Maade, hvorpaa vi vilde lade Monumentet aftegne,

og da Mineralogen og Geognosten i dette Tilfælde maatte have en afgjørende Stemme, blev det vedtaget, at jeg, *Forchhammer*, ene skulde bestemme, hvilke Linier der maatte antages at være indhugne af Menneskehaand, og hvilke der maatte forudsættes at skyldte Naturen deres Oprindelse. Fremgangsmaaden var nu følgende:

Enhver enkelt Linie blev undersøgt, og de Linier, som jeg ansaae for indhugne, efterskrevne med Krid. Derpaa tegnede Hr. *Christensen*, som havde ledsaget os, først de saaledes udmærkede Linier med stærke Streger, og siden de andre, som jeg ansaae for Revner, med fine Linier. Den følgende Dag sammenlignede alle Committeeens Medlemmer Tegningen med de naturlige Forhold.

Saaledes er een Tegning fremkommen, som vi gjengive med to Kobbertavler, hvoraf den ene viser alle konstige Linier (Runer?) med stærk Sværte, medens alle naturlige Revner ikkun ere antydede, og den anden Kobbertavle viser ogsaa disse Linier med samme Styrke som de andre, hvilket er Tilfældet i Naturen. Den sidste Kobbertavle er altsaa et Portrait af Runamo; ved den første derimod har der været benyttet Kritik; men, jeg gjentager det, denne Kritik var udelukkende bestemt ved den naturvidenskabelige Undersøgelse, og ingen forudfattet Idee om Tegnenes mulige Betydning kan have havt Indflydelse derpaa, da Runebogstaverne ere mig, *Forchhammer*, aldeles ubekjendte.

Jeg, *Finn Magnusen*, anseer det for upaatvileligt, at de ved Runamo indhugne ældgamle Characterer ere Runer, nogle tildeels af disses mest bekjendte Art, andre derimod ubekjendte, og saaledes blandede med de andre, tildeels som Binderuner, at der endnu neppe kan have noget Haab om deres, eller overhovedet om Indskriftens rigtige Dechiffriering. Den nøiagtige Tegning, som med yderste Omhu blev confereret med Originalcharactererne, giver bedst Begreb om disses Udseende; de ligne tildeels de Figurer, som ere indridsede paa en ved Danzig funden Urne, af hvilken en Gibsafstøbning haves i det herværende Kongelige Museum

for nordiske Oldsager paa Christiansborg Slot. Dette kunde lede til den Formening, at begge nedstammede fra Nordens ældste Gøther, der af Mange antages for at være indvandrede over Östersöens sydostlige Kystlande og selve Östersöen til Götland i Sverrig, Bleking o. s. v. Dog have andre af Indskriftens Characterer stor Lighed med de phoeniciske, celtiberiske o. fl., hvilket først ved en detailleret Jevnførelse af hver Character især med dens Paralleler i forskjellige Skriftarter kan ventes tilstrækkeligt oplyst.

Vi maae endnu tilføie, at det Klippested, der findes i samme Hedestrækning, *Maklemo* kaldet, er en lignende Granitflade, der ogsaa er gjennemskaaren ved en Grönsteensgang; men denne er bredere og slet ikke böiet. Dens Strygning er Nord-Nordvest og Syd-Sydost. Ogsaa her findes i Gangen en Mængde fordybede Linier, som man undertiden har anset for Runer; men, i Følge de tidligere anførte Characterer maae de alle erklæres for at være naturlige Revner.

Kjöbenhavn den 16de November 1833.

C. Molbech.

Finn Magnusen.

G. Forchhammer.

Tillæg.

Tilfældige Omstændigheder have foranlediget, at denne Beretning, som blev forelagt Selskabet den 16de November 1833, først nu kommer i Publicum. Den store Chemiker Baron *Berzelius*, som i Aaret 1836, under sit Ophold i Kjöbenhavn, fik et Aftryk af den 1ste Kobbertavle, har senere besøgt Stedet, og har i Kongl. Vitterhets-Historie- och Antiquitets Academiens Handlingar, 14de Del, 1838, givet en Beretning om sin Undersøgelse, der gjør det meget sandsynligt for ham, at alle Linier paa Runamoes Trappang ikkun ere naturlige Revner. *Berzelius* kjendte ikke Detaillen af vore Undersøgelser, og vidste ikke hvilke Forsigtigheds-Regler vi havde truffet for at sikre os mod de Feiltagelser, som forudfattede Meninger saa let foranledige ved slige Undersøgelser. Han havde ikkun den Tegning til Sammenligning, hvor de kunstige Linier vare fremhævede, og maatte altsaa naturligviis finde Vanskeligheder i at gjenfinde Linierne i Naturen. Vi have sammenlignet Maklemos Trappang med Runamoes, og jeg er fuldkommen overbevist om at en saadan Sammenligning vilde have bragt den store Naturforsker til samme Resultat som os, at nemlig de fleste Linier paa Runamos Trap ere indhugne.

Kjöbenhavn den 14de Februar 1839.

G. Forchhammer.

1855

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

of the